

Södertörns högskola | Interkulturell lärarutbildning mot förskola,
Kombinationsutbildning, Utbildningsvetenskap C 30 hp,
Examensarbete 15 hp, Höstterminen 2013

Får jag lov att vara annorlunda?

- en vetenskaplig essä om interkulturellt
förhållningssätt

Av: Akram Ghorbani
Handledare: Lars Mouwitz

Akram Ghorbani

Title: May I have the honour to be different? – a scientific essay about intercultural approach

Author: Akram Ghorbani

Mentor: Lars Mouwitz

Term: Fall 2013

Abstract

This essay is based on my own experience and describes a real life scenario. It describes the lack of knowledge and experience surrounding intercultural approaches that exists in some pre-schools. It also highlights common situations in the pre-school setting which neither I nor my colleagues were able to handle appropriately. The dilemma in this specific scenario shows the lack of cultural knowledge in relation to interactions between different kinds of cultures. This is especially crucial in public institutions, such as schools and pre-schools, where it is important to show intercultural competence. The essay will show the approaches that educators have towards both children and adults, whom are deemed to be different in the eyes of the educators.

This is an academic essay where my own life experiences in this field are compared against different theoretical perspectives. Thereby, I aim to find answers to the issues raised but also highlight the dilemma that has been found. Hence, this will allow the reader to view my experiences from a different and possibly new perspective. The essay will begin by discussing the inadequacies that exists in the intercultural leadership in pre-school settings. Thereafter it will investigate the issues raised by drawing on various theoretical concepts, and demonstrate how we can improve on the subject intercultural approaches. In the conclusion, the main points will be reflected upon with a focus on finding better solutions. The main points in the essay are the approach that we teachers have when it comes to children's differences.

Keywords: intercultural – approach – learning – the teacher's role – multicultural – reflection – practical knowledge

Akram Ghorbani

Titel: Får jag lov att vara annorlunda? – en vetenskaplig essä om interkulturellt förhållningssätt

Författare: Akram Ghorbani

Handledare: Lars Mouwitz

Termin: Hötterminen 2013

Sammanfattning

Min essä handlar om en händelse som är självupplevd. Den beskriver att det finns brist på erfarenhet om interkulturellt förhållningssätt på vissa förskolor. Den beskriver även att jag och mina kollegor inte kunde hantera några situationer som man i förskolans värld kan hamna i. Dilemmat som framträder i händelsen handlar om brist på kunskap när det gäller interaktion mellan olika kulturer. Detta speciellt på de institutioner där den är som allra viktigast i samhället, nämligen i skolans- och förskolans värld. Uppsatsen visar det förhållningssätt som pedagoger har gentemot vuxna och barn, som i pedagogernas ögon anses vara annorlunda.

Det här är en vetenskaplig essäform där mina egna erfarenheter möter olika teoretiska perspektiv. På det sättet försöker jag att nå svar på mina frågor men även lyfta fram dilemmat i min essä. Därför får den som läser möjlighet att se mina erfarenheter ur nya perspektiv. Jag inleder min uppsats med att diskutera bristande interkulturellt ledarskap i förskolans miljö. Därefter utvecklas den med hjälp av teoretiska perspektiv, genom att lyfta fram hur vi kan bli bättre på att utveckla ett interkulturellt förhållningssätt. I mitt slutord reflekterar jag kring viktiga ämnen som essän har lyft fram med fokus på möjliga förbättringar. Det viktigaste ämnet i essän är det förhållningssätt som vi pedagoger har när det gäller barnens olikheter.

Nyckelord: interkulturell – förhållningssätt – lära – lärarens roll – mångkulturell – reflektion – praktisk kunskap

Innehåll

ABSTRACT	1
SAMMANFATTNING	2
INLEDNING	4
HÄNDELSEN	4
PROBLEMET	8
SYFTE	9
FRÅGESTÄLLNINGAR.....	10
METOD	10
BRISTANDE INTERKULTURELLT LEDARSKAP	11
PRAKTISK KUNSKAP	18
INTERKULTURELLT FÖRHÅLLNINGSSÄTT	20
VAD ÄR VIKTIGAST FÖR SAMIRA?	21
HUR UTVECKLAR VI ETT INTERKULTURELLT FÖRHÅLLNINGSSÄTT?	24
TVÅ OLIKA SYNSÄTT	26
HUR KONSTRUERAR MAN EN DIVERSIFIERAD NORMALITET?	27
SLUTORD	28
REFERENSLISTA	32

Inledning

Jag ställer min cykel innanför skolans område. Låser den omsorgsfullt och går därifrån med en trygg känsla av att jag efter min arbetsdag har ett färdmedel att ta mig hem med. Mina kollegor har försäkrat mig om att detta är ett fint och tryggt område, att man skall känna sig trygg. Jag vet inte direkt vad som menas med detta, men tror att jag på ett ungefär har förståelse för vad de försöker förmedla. Området är ett radhus- och villaområde i Stockholms norra förorter, där det mesta går enligt normen. Själv är jag uppvuxen i en mindre stad, så Stockholms normer är ganska nya för mig. Men jag har kommit underfund om att det på ett är ungefär samma normer var i landet man än befinner sig i. Vi kommer alla från olika hemkulturer, oavsett vilken etnicitet vi har. Hemkulturerna skiljer sig även om man kommer från samma land eller stad, men normerna inom vissa sektorer tenderar att vara snarlika.

Händelsen

Jag går med raska steg mot min nya arbetsplats. Det var några månader sedan jag började arbeta här, men jag känner mig inte helt hemma ännu. Jag vill absolut inte bli sen, eftersom det enbart medför att jag förblir stressad under hela dagen. När jag väl stiger in möts jag av barnens färgglada teckningar som är slutresultatet av ett skogsmulleprojekt. Barnen har förvarat kottar, barr, mossa och pinnar längst med hyllan i tamburen. Därför möts man även av en härlig doft av skog när man stiger in.

- God morgon Acki, vad tidig du är.
- God morgon. Jag cyklade till jobbet, och eftersom jag inte var säker på hur lång tid det skulle ta, så ville jag inte chansa. Så tidig är jag väl inte heller, men jag hinner ta en kopp kaffe innan jag börjar.
- Bra tänkt, vi ses sen.

När jag kommer in i personalrummet känner jag direkt en härlig doft av kaffe. Mina två kollegor står och nästan viskar med en förskräckt min.

- God morgon, finns det kaffe kvar?

- Hej Acki. Ja då, det finns kaffe.
- Vad står ni här och viskar om? Är det planerna inför helgen?
- Nä då, vi diskuterar faktiskt Samira¹ och hennes situation.

Plötsligt känner jag hur det kniper till i magen på mig. Jag får obehagliga känslor. Jag känner hur längtan efter en kopp kaffe avtar, enbart för att jag mest av allt bara skulle vilja gå härifrån. Det värsta jag vet är när vi diskuterar Samira. Samtidigt som jag kan relatera till det mina kollegor oftast tar upp om henne och håller med till en viss del, så blir jag illa berörd. Jag blir illa berörd, eftersom det finns viktigare saker runt Samira som det egentligen borde läggas kraft på. Det bör läggas ner mer kraft på hennes språkutveckling, och det är någonting som alla vi pedagoger som jobbar med flickan borde ha som mål. Samiras sociala färdigheter hämmas för att hon inte behärskar språket. Hennes självförtroende tar stor skada av att hon inte kan medverka i leken.

- Jaha. Men jag kanske skall se till att hämta lite mjölk till mitt kaffe.
- Det finns mjölk i kylan. Du, Acki, kan inte du ta ett snack med Samiras föräldrar, om hennes kläder. De kanske skulle ha mer förståelse om du tar upp det.

Jag är kritisk till det faktum att mina kollegor tror att Samiras föräldrar och jag skulle ha mer förståelse för varandra, bara för att båda parterna har andra etniska bakgrunder. Det som de vill att jag skall förmedla, kommer inte att kränka föräldrarna mindre för att jag har samma hårfärg som de har.

- Vadå, vad är det jag skall ta upp?
- Berätta för dem att det inte är okej att hon har samma kläder flera dagar i sträck. Jag menar, är det inte dags att de handlar nya kläder till henne? Hon luktar konstigt, det beror väl på hygien.

Nu står mina kollegor och ser nöjda ut och skrattar åt sina egna kommentarer. Jag vet inte om jag skall skratta med dem eller om jag skall rabbla upp alla otrevliga tankar

¹ Namnet är fingerat.

Akram Ghorbani

jag har om deras beteende just då. Hade jag varit modigare, hade jag nog valt det andra alternativet och bett dem behålla sina fördomar inom hemmets väggar. Jag hade förklarat för dem hur oproffsig det är när deras fördomar tas med till arbetsplatsen. Detta speciellt när arbetsplatsen består av barn som i framtiden skall möta världen med nya fräscha ögon och synsätt.

- Acki, hon har oftast urtvättade, slitna kläder. Ibland är det hål i hennes strumpbyxor. Och varför måste hon alltid ha långärmade tröjor med strumpbyxor eller långbyxor. Hon går klädd så oavsett årstid. Är det för att de är muslimer?

Nu antar hon även att jag är en ”mind reader” och kan läsa mig fram till vad den familjens handlingar leder till och varför de gör vissa val, för att jag själv härstammar från ett muslimskt land.

- Jag har faktiskt ingen aning, det tror jag verkligen inte.
- Men Acki, tänk på saken. Huruvida du skall lägga upp allt det här för de föräldrarna.
- Jag måste gå in nu, nu blir jag sen.

Under dagen iakttar jag Samira. Hon är alltid glad. Jag har nog aldrig sett den flickan ledsen, om det inte har varit för att hon har slagit sig och gjort illa sig riktigt ordentligt. Hon söker oftast kontakt, men blir ratad. Det värsta är när min ena kollega ratar henne, just den kollega hon gillar mest. Samira söker sig ofta till henne, eftersom hon har tycke just för henne. Men min kollega visar oftast med kroppsspråket att hon inte vill ha Samira i sitt knä.

- Jag tycker att hon luktar konstigt.

Hela hennes kroppsspråk tyder på att hon finner flickan motbjudande, när hon ryggar tillbaks på det sättet. Kollegan har Samira som ansvarsbarn och det var hon som hade hand om Samiras inskolning. Hon har förklarat för mig att Samira hade svårt med anknytning. Men det är samtidigt inte svårt att förstå det, om man går efter min kollegas agerande gentemot flickan och hennes föräldrar.

Samiras föräldrar är oftast respektfulla och snälla mot förskolepersonalen, speciellt mot min kollega som har flickan som ansvarsbarn. Däremot har jag märkt att de inte uppskattar mig lika mycket. Flickans mamma har vid flera tillfällen ifrågasatt varför det är jag som har kontakt med henne och hennes man.

- När Samira började här, jobbade du inte här, men bara du pratar om Samira. Varför?

Jag blir lika skamsen varje gång hon ställer den frågan. Både hon och jag vet nog svaret, men vi vill inte ta till oss sanningen. Vi saknar båda det mod som krävs för att ta tag i situationen och reda ut det hela. För min del har det klarnat en hel del sedan jag började arbeta här. Mina kollegor är som jag uppfattar det inte negativa mot andra etniciteter, utan bara rädda och osäkra när det gäller nya kulturer.

När jag besöker mina föräldrar samma helg tar jag en promenad med min mamma. Det är sensommar och därför reagerar jag på att min mamma blir upprörd när det är barn som har shorts och t-shirt på sig. Hon menar att de barnen fryser och att säkerligen blir sjuka för att de är för dåligt klädda. När jag förklarar för mamma att man inte behöver bli sjuk, enbart för att man har för lite kläder, tittar hon underligt på mig. Jag förklarar att barn oftast klarar sig eftersom de rör mer på sig än vad vi vuxna gör när vi är ute, därför behöver man inte vara lika orolig för att de skall frysa.

- Och om de skulle frysa, så talar väl de om det. Då kan man sätta på de mer kläder.
- Bra föräldrar klär sina barn i varma kläder, så att barnen hålls friska.

När min mamma förklarar sina tankar för mig, börjar jag fundera över hur Samira brukar vara klädd, och det faktum att jag alltid hade för mycket kläder när jag var liten. Kan det vara så att Samiras föräldrar resonerar som min mamma gör? Kan det vara så att man i vissa länder tror att man alltid skall klä barnen ordentligt, eftersom för lite kläder leder till att de blir sjuka? Ännu en gång får jag det bevisat för mig att man resonerar annorlunda, om man är uppväxt med en annan kultur. Däremot vet jag att annorlunda inte behöver vara fel. Samiras föräldrar gör inte fel i att vilja att deras

dotter skall hållas frisk och inte behöva insjukna på grund av att hon har för lite kläder. Jag bestämmer mig för att ge den förklaringen till mina kollegor när jag är tillbaka efter helgen, då kanske det klarnar för dem hur flickans föräldrar resonerar.

Problemet

Min berättelse handlar om problem som jag och andra i mitt yrke ofta stöter på i vår vardag som pedagoger. Vissa människor upplever det svårare än andra, att hantera möten med nya kulturer. Det kan förekomma att människor inte har förståelse för att alla inte har samma rutiner eller livsstil som dem. Jag tror att det är vanligare att pedagoger med en annan etnisk bakgrund kan relatera till det som är själva kärnan i den händelse som jag beskriver. Händelser som vi pedagoger upplever på arbetet är individuella, men kärnan till händelsernas problem kan vara snarlika. Min uppfattning är att pedagoger med en annan etnisk bakgrund oftast lever i en dubbelkultur. Att leva i dubbelkultur innebär för mig att man är svensk men samtidigt icke-svensk.

Pedagogen kan lätt komma i kläm i båda dessa ”världar”, eftersom vi hamnar i ett dubbelläge. De pedagoger som har en annan etnisk bakgrund och precis som jag känner svårigheter som kan uppstå med att komma i kläm, kanske kan relatera till den händelse jag har beskrivit. Att ha dubbelkultur kan ha stora fördelar, men i vissa fall kan man även stöta på problem av det här slaget.

I min berättelse uppstår det situationer som jag upplever som ett dilemma, eftersom man råkar ut för kollegor som är rädda för andra kulturer, och inte har tillräckligt med kunskap för att hantera människor som inte har samma hemkultur som de själva är vana vid. Det har för mig varit problematiskt att hantera den sortens situationer, eftersom det finns olika sätt att hantera en och samma situation. Jag kunde antingen välja att hålla med mina kollegor och officiellt visa att jag delade samma åsikter som de hade, bara för att passa in. Eller så kunde jag ha fattat mod och talat om för mina kollegor det jag inofficiellt kände, nämligen att vi kunde ha hanterat Samiras situation mer professionellt.

Berättelsen visar hur jag slits mellan kollegor, föräldrar och att vara den pedagog som jag själv vill vara. Vilket förhållningssätt är bäst att ha vid sådana situationer som de

som uppstår i min berättelse? Hur skall jag förhålla mig till kollegor som agerar på ett sätt som jag är kritisk till.

Syfte

Mitt syfte med att lyfta fram vissa problem i möten mellan olika kulturer är att se vilka processer som finns i samhället. Det har skett en viss stigmatisering och gör det till en viss del även idag. Stigmatisering innebär att det förekommer strukturella faktorer, såsom exempelvis den boendesegregation som har uppstått i samhället. Hassan Sharif är doktorand i utbildningssociologi och skriver i *Meningsskapande och delaktighet: om vår tids socialpedagogik*, att dessa strukturella faktorer bidrar till att vi via media och hörsägen får negativa uppfattningar om olika grupper av människor (Sharif 2008, s.105). Min berättelse visar vilket bemötande som kan förekomma i förskolans yrkesverksamhet, trots alla jämlikhetsdebatter som förs i samhället.

Vad sker när vi börjar tala om ett interkulturellt förhållningssätt i vår yrkesverksamhet som pedagoger? Jag vill reflektera kring interkulturalism, och vad det skulle innebära att medvetandegöra mig själv och andra. Jag kommer även att lyfta fram och diskutera om det finns både fördelar och nackdelar med ett interkulturellt perspektiv. Pirjo Lahdenperä gör i *Interkulturellt ledarskap – en förändring i mångfald*, en beskrivning på ordet interkulturalitet som en process mellan människors möten och interaktion dem emellan. Ordet mångkulturell används oftast för att beskriva ett tillstånd, däremot beskriver ordet interkulturalitet den växelverkan som sker mellan människor när de möts. Lahdenperä menar att människor kan berika varandra genom olika kulturer oavsett vilken meningsskapande kultur man syftar på. Det kan handla om alla slags olika kulturer, dvs. klassmässiga, livsstilsrelaterade, etniska eller religiösa (Lahdenperä 2008, s.29).

Ett interkulturellt perspektiv och förhållningssätt har blivit honnörsord som poängteras, men inte praktiseras. Vad det skulle innebära om man synliggör det problemet? Skulle det förändra den inställning och det förhållningssätt som råder? Pedagoger kan ibland låta sina inofficiella tankar och fördomar bli synliga och mer officiella. Inställningen att detta är acceptabelt borde lyftas fram och diskuteras.

Genom att synliggöra problem kan man med hjälp av reflektion förändra förhållningssätt. Exemplet om hur Samira blir bemött visar att vissa förhållningssätt strider mot uppdraget som pedagoger har i förskolan.

Frågeställningar

1. Hur skall jag förhålla mig när jag ser att kollegor visar bristande förståelse för barn med en annan kulturell bakgrund?
2. Förekommer interkulturell lärarsyn i praktiken, eller har det snarare blivit ett fint honnörsord?
3. Finns det anledning att tro, att en pedagog med en annan etnisk bakgrund, skulle ha lättare att inta ett interkulturellt förhållningssätt?

Metod

Jag har valt att skriva min vetenskapliga uppsats som en essä. Essän är baserad på mina egna erfarenheter som jag har upplevt under mitt yrkesutövande. Essän bygger även på praktisk kunskap som jag har fått tack vare reflektion i samband med den erfarenhet jag har erhållit när jag har arbetat på de förskolor, som har varit mina arbetsplatser. Händelsen kring flickan Samira, och det förhållningssätt som jag och mina kollegor har haft gentemot henne och hennes familj, innehåller en del problematik som jag nu med hjälp av reflektion och forskning på området försöker att begripa.

Genom skrivandet får jag möjlighet att reflektera över mina egna erfarenheter och på det viset får mina minnen ett språk. Den möjligheten skulle inte kunna erbjudas om jag inte fick skriva om mina erfarenheter och reflektera kring dem. På det viset blir det jag skriver mer användbart, men framförallt mer ”stridbart”. Ordet stridbart använder Maria Hammarén i sin text om skrivande som form för reflektion (Hammarén 2005, s. 5). För min del blir ordet ”stridbart” ännu viktigare och mer tydligt när man som jag väljer att skriva en vetenskaplig essä. Det innebär att jag

väljer att diskutera mina erfarenheter och knyta an till perspektiv hämtade från olika teorier. Genom den processen blir min uppsats både mer stridbar och vetenskaplig.

Min essäskrivande process som tack vare min handledare och mina kurskamrater som ingår i handledningsgruppen får nytt liv eftersom de problem som visas i texten också ses ur deras perspektiv. Jag reflekterar under skrivandets gång, och även den processen medför nya perspektiv. Erfarenhetsgrundad kunskap är resultat av just egna och andras erfarenheter och reflektioner, vilket utökar yrkesskickligheten (Hammarén 2005, s.17).

Patel och Davidson skriver i boken *Forskningsmetodikens grunder* om den hermeneutiska spiralen, och förklarar den som en process som medför att textproduktionen förändras under skrivandets gång. Textproduktionens förändring beror på att man tolkar texten på nytt, för att utöka sin egen förförståelse. Vi använder oss av en hermeneutik metod när vi skriver uppsatsen som en essä. Under skrivandets gång blir texten tolkad, för att genom ny förståelse skapa ny textproduktion och denna pendling mellan händelsens olika delar leder till ny kunskap och utveckling. Genom hermeneutisk metod och den förståelsehorisont jag befinner mig i när jag anstränger mig för att utveckla mina tankar och tolkningar, försöker jag närma mig det ämne jag forskar om. Intryck, känslor och förförståelse är inte ett hinder, utan en tillgång att använda sig av när man forskar (Patel och Davidson 2001, s. 29-31). Enligt min uppfattning är den förförståelse som jag grundar mitt skrivande på viktig, och människan har bara sin egen förförståelse att utgå från vid en essäskrivning av detta slag.

Bristande interkulturellt ledarskap

Enligt María Borgström, som är lektor på Södertörns högskola, har internationalisering och globalisering bidragit till att vi idag omges av människor med skilda kulturella- och etniska bakgrunder. Det i sin tur leder ofta till att människor i förskolan bär med sig en livssyn som är olik den speciella skolvärld som Sverige tidigare varit van vid. Borgström har i sina undersökningar intresserat sig för modersmålets betydelse i kulturella, sociala och språkliga sammanhang. Hon anser att

pedagoger blir särskilt delaktiga och att deras förhållningssätt därför blir extra viktigt. Vi måste förhålla oss till den nya verklighet som vi dagligen försätts i, oavsett om vi arbetar med barn med en annan etnisk bakgrund eller inte. Barn som vi interagerar med dagligen kommer i sin tur någon gång under sin livstid att agera gentemot olika kulturella föreställningar. Det är oprofessionellt att hamna i missförstånd som resulterar i en fortsatt misslyckad kommunikation, för att en pedagog inte klarade av att ha interkulturell syn på sin pedagogik (Borgström 2004, s. 33-34).

I en undersökning som är gjord av amerikanska vetenskapsmän betonas vikten av pedagoger som har arbetat med barn i yngre åldrar. De vetenskapsmän som har varit involverade i undersökningen arbetar för det amerikanska nationella hälsocenter som har hand om yngre barns hälsofrågor. Det intressanta i deras undersökning är hur dessa vetenskapsmän, som intresserar sig för barns hälsofrågor, berättar om sitt sätt att förhålla sig till barn och föräldrar med en annan etnisk bakgrund. Undersökningen är baserad på det sjukvårdssystem som USA har för nyanlända barn från andra länder. Det framkommer även att vetenskapsmännen kommer i kontakt med andra familjer, som inte är nyanlända, men som har en annan etnicitet. Med hjälp av den här undersökningen har dessa amerikanska vetenskapsmän upptäckt att ett interkulturellt förhållningssätt kan vara gynnsamt i deras arbete.

The child must always be viewed within the context or background of the family's socio-cultural milieu. A competent developmental assessment might require the presence of a "mediator" – someone who is familiar with both the environment of the child and family and the assessment environment. Mediators from early childhood services outside of the healthcare system, e.g. preschool teachers, childcare providers, may have much to offer to the developmental assessment process (Sareen, Visencio, Russ och Halfon 2005, s.13).

I USA kartlägger man barnen, för att kunna följa deras utveckling. Det gäller inte bara deras fysiska utveckling, men även deras psykiska framsteg. Vetenskapsmän uttrycker ofta i den här typen av undersökningar att kartläggning av barn med en annan etnicitet är svårt att utföra. I undersökningen framgår det tydligt att läkarna anser att i sådana fall, där utländska barn undersöks, är det otillräckligt att enbart utgå från kamrater i barnets egen ålder. Andra faktorer har också betydelse, och då blir det genast svårare.

Det framkommer i den vetenskapliga undersökningen som dessa amerikanska forskare har gjort, att mätning på barns fysiska och psykiska undersökningar kan bli olika, beroende på vilken etnicitet barnet har. Det blir även förändringar i undersökningen om man undersöker barn, vars föräldrar är födda och uppväxta i USA. Barn vars föräldrar är nyanlända i landet visar andra egenskaper. Allt detta beror på vilken kultur föräldrarna bär med sig. Därmed blir det tydligt hur föräldrar reagerar mot olika saker. Men viktigast för läkarna är att förstå hur olika det är, när det kommer till vad föräldrarna tycker är väsentligt för just deras barn och deras liv (Sareen, Visencio, Russ & Halfon 2005, s.5-14). Jag ser vikten av pedagoger, speciellt pedagoger som arbetar med yngre barn, när det gäller att kunna läsa av små barn. Eftersom vi får chansen att lära känna barnen mer på djupet, blir vi som pedagoger en viktig resurs för att hjälpa barnet även i andra avseenden. För mig blir det genast mer intressant när läkarna i undersökningen upptäcker att de får en bättre kommunikation med föräldrarna, när de förändrar sitt förhållningssätt gentemot deras kultur. I den här undersökningen framkommer det tydligt hur viktigt det är att vara professionell gentemot föräldrar med en annan etnicitet. När man jobbar med barn med olika etniciteter bör man ha en kulturell kompetens, på det viset blir man mer professionell i sitt bemötande gentemot föräldrar. Mötet med föräldrar blir också mer meningsfullt när personal bidrar till att interkulturella relationer byggs upp (Sareen, Visencio, Russ & Halfon 2005, s.8).

Jag vill med hänvisning till denna undersökning påvisa vikten av pedagoger med interkulturellt förhållningssätt. I Sverige gör vi inga liknande undersökningar på barn, vad jag vet. Det som är mest intressant med just den här undersökningen är att det har utvecklats ett interkulturellt förhållningssätt hos de människor som gör den här sortens undersökningar. Personerna som har gjort undersökningarna tar hänsyn till att barnens utveckling och lärande också påverkas av den förförståelse barnen har. För mig är det intressanta även att barn inte bara skall jämföras med barn i samma ålder. Det intressanta är att barnen skall få chansen att bli jämförd med de barn som har snarlik förförståelse som de själva har, beroende på den kultur som de härstammar från.

Även här kan man alltså konstatera att pedagoger har stor betydelse. Jag har genom erfarenhet fått lära mig att vi pedagoger utgör en stor del i barnens liv. Speciellt i de

allra yngsta barnens liv och ännu mer i deras utveckling. Pedagoger har en stor kännedom om barnens olika förmågor och kan lära känna dem väldigt väl. Men bara om hen väljer att göra det. Framförallt om vi väljer att bli delaktig i barnens olika livssituationer. Ännu viktigare blir det att ta vara på barnens olika erfarenheter och upplevelser. Varför inte ta del av det som barnen själva har med sig i sin ryggsäck, deras egna erfarenheter som de har fått genom sin kultur? På det sättet gynnas även de andra barnen i barngruppen genom att få ta del av nya erfarenheter.

Att begripa sig på människor som inte delar samma åsikt och utför handlingar annorlunda än ens egna, just för att de har en annan bakgrund och uppväxt är många gånger svårt. Det kan ha varit den upplevelsen mina kollegor hade när de skulle kommunicera med Samiras föräldrar. Mina kollegor måste ha upplevt en stor skillnad mellan den kultur de själva bar på och den kultur som de blev bemötta av. Kollegorna trodde nog att de hjälpte Samiras föräldrar genom att låta mig bemöta och ta över kommunikationen. Jag och mina kollegor borde ha tagit mer hänsyn till att flickan och hennes föräldrar hade en annan förförståelse i jämförelse med oss. Vi borde ha tagit reda på Samiras förförståelse och intresserat oss mer för denna, och även visat flickan att vi hade intresse för den kunskap hon redan bar på. På det sättet kanske vi hade byggt upp ett bättre självförtroende hos flickan.

Pirjo Lahdenperä är docent i pedagogik och knuten till forskning på skolans område. Hon skriver i sin bok, *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*, att det är lika viktigt för barn att ha en ”interkulturell sensibilitet” som det är att inneha en kognitiv förmåga. Hon menar att man med kognitiv förmåga lättare kan ta till sig fakta och information, för att sedan själv kunna överföra det man har lärt sig, men att det är lika viktigt med andra aspekter. Det är lika viktigt för barn att ha det hon kallar för interkulturell sensibilitet, och det får barnen genom att ha viljan att upptäcka andra kulturer med hjälp av interaktion. Den viljan får barnen om pedagoger värdesätter möten som skapar utökad interkulturell kompetens. Att ha en god kompetens vad gäller interaktion med andra människor, hjälper barnen att i framtiden ha umgänge med andra. Men det skapar barnet även en god problemlösningsförmåga som är bra att ha i det kommande arbetslivet (Lahdenperä 2004, s. 18-19).

För mig är det viktigt att ha en god problemlösningsförmåga oavsett vilka yrken man utövar, då vi lever i ett samhälle där vi dagligen skall kunna interagera med människor från olika hemkulturer. Har vi inte intresse av att interagera med personer som inte har samma bakgrund som oss själva, blir det genast svårare att lösa de olika problem som vi utsätts för. I förskolans- och skolans värld stöter vi dagligen på barn, elever, föräldrar och kollegor som har en annorlunda uppväxt och bakgrund än oss pedagoger. Detta inte minst i det samhället vi lever i idag. Därför blir det genast viktigt att ha tillgång till en viss kompetens inom området. Lahdenperä skriver:

Å andra sidan handlar det om attityder och en sensitiv förmåga att förhålla sig öppen till det annorlunda. Färdigheter består både av att upptäcka och att interagera samt en förmåga att tolka dokument eller händelser från en annan kultur, att förklara dem och ställa dem i relation till motsvarande i sin egen kultur (Lahdenperä 2004, s. 18).

Jag anser att det är viktigt att ha kunskap om sin egen kultur och kunna framföra den genom kommunikation. När man kommer till en punkt då man står för den kultur man bär med sig. Lahdenperä skriver vidare att det oftast bidrar till att man ökar sin kunskap om sin egen kultur. Då kan det leda till att vi blir mer öppna för andra tolkningar från omgivningen, om vi skulle stöta på osäkerhet kring det vi vill presentera. Kulturella föreställningar och värderingar går inte att lära sig genom det kognitiva, dvs. det teoretiska. Det är när möten sker som förståelse skapas. ”Utifrån denna position kan sedan den egna kulturella horisonten vidgas” (Lahdenperä 2004, s. 19). Även förutsättningar för en utökad interkulturell kompetens kan erövrats, om man låter den ”kulturella horisonten” få mer utrymme. Enligt Lahdenperä skapas även en god problemlösningsförmåga. Att ha hög intelligens och god kognitiv förmåga spelar ingen roll i vissa lägen om man saknar förmåga att med rätt värderingar lösa problem (Lahdenperä 2004, s. 18-19).

Jag beskriver att mina kollegor hade svårt med att acceptera olikheter och att det fanns en viss jargong på arbetsplatsen som alla ställde upp på. Det fanns ett homogent tänkande kring vissa saker och andra perspektiv kunde genast uteslutas. Ett exempel på homogent tänkande var att mina kollegor tyckte likadant kring den behandling som Samira och hennes föräldrar fick. Kollegorna prioriterade att lägga mer ”krut” på sådant som inte gynnade flickans utveckling, t.ex. hennes kläder. Normer som redan

satt i väggarna var svåra att bryta. Jag upplevde att jag borde assimileras in i kollegornas värld av principer och perspektiv för att kunna passa in och vara anpassad till deras verksamhet. I en organisation där man utesluter människor med annorlunda perspektiv, och lägger stort fokus på att allt skall vara enligt den norm som representeras av enbart en viss kultur som skapats inom en arbetsplats, kallas av Lahdenperä för monokulturell. Organisationer och arbetsplatser som är monokulturella har vissa mönster som följs och värderingar som är svåra att bryta. Eftersom man vill befästa vissa strukturer försvåras nytänkande, vilket i sin tur sätter stopp för förbättringar av verksamheten (Lahdenperä 2008, s. 26-28). Pedagog Sara Dalgren skriver om monokulturellt förhållningssätt som något negativt. Dalgren menar att det monokulturella förhållningssättet påverkar pedagogens perspektiv i hans undervisning. Det gäller speciellt för de barn som inte passar in i pedagogens referensramar. Hon menar att ett monokulturellt förhållningssätt har påverkan på pedagogens praktik (Dalgren 2012, s. 155).

För min del har arbetsplatser med monokulturella attityder som grund, inneburit att jag uppmärksammat att det finns vissa fördomsfulla inslag som är svåra att bryta ner. Jag ser inget fel i att vi har fördomar, alla människor bär på fördomar, däremot blir det klichéartat när jag eller någon annan försöker bevisa att det synsätt man själv bär på är det bästa istället för att lyssna in andra kulturer och försöka ta lärdom. När vi jämför våra ideal med den verklighet som andra är situerade i, vill vi många gånger ”vinna” på så sätt att de egna idealen skulle vara de främsta. Att jämföra innebär då inte att vi lär oss om andra människor och deras situationer. Många gånger jämför vi istället för att utesluta de som inte är önskvärda och på så sätt stärka vår självkänsla. Denna fördomsfulla mekanism är inte alls ovanlig. Jag menar att den förekommer i alla kulturer och många gånger har en social funktion.

Christer Hedin är religionshistoriker och islamolog. Hedin skriver i *Värdegrund och svensk etnicitet* att fördomar inte försvinner genom att informera och upplysa, vi måste vara beredd att förändra vår attityd. Man kan förändra attityder genom att ge kunskap om andra, och även genom att kunna läsa av värderingar. De grundläggande värderingarna som finns i varje kultur är inget vi skall ta för givet. Genom att vara informerad om människors värderingar, kan vi även förhoppningsvis få dem att ändra

sin attityd gentemot andra värderingar som motsäger deras egna (Hedin 2001, s. 52-54).

Jag upplevde att mina kollegor ibland kunde ha en fördomsfull attityd gentemot Samira. Men med min hjälp skulle de ha kunnat övervinna den osäkerhet de hade inför det som för dem inte verkade vara normalt och enligt normen. Den rädslan var möjligen enbart formad och baserad på okunnighet om vissa delar av Samiras hemkultur. Tillsammans med min och Samiras föräldrars hjälp, skulle de säkerligen ha kunnat utveckla ny kunskap, och därmed få mer respekt för Samiras föräldrars värdegrund. Mina kollegor kanske med hjälp av andra kunde få förståelse för att människor har olika värdegrund. Det betyder inte enbart att vi har en annan etnicitet, vi kan ha olika värdegrund även om vi kommer från ett och samma land. Läroplanen i förskolan belyser hur viktigt det är att barnen har medvetenhet om det egna kulturarvet. Det medför i sin tur att de skall vara delaktiga och ha förståelse för andras värderingar och villkor (Läroplan för förskolan Lpfö 98/2010, s. 6). Jag citerar:

Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet (Läroplan för förskola Lpfö 98/2010, s. 6).

Vi pedagoger måste ha en neutral värdegrund när vi träder in på förskolans arena. Med det menar jag att den värderingsgrund som vi har med oss från vårt privata liv, inte skall få färga det bemötande vi har gentemot barn och föräldrar på ett negativt sätt. På det sättet kan vi lättare leva upp till de önskemål och krav som läroplanen i förskolan uppmärksammar. Hur skall vi annars kunna begära att barnen skall erövra den medvetenhet de bör ha med sig inför det svenska samhällets internationalisering? Läroplan för förskolan tar upp väsentliga ord som ”flerkulturell tillhörighet”. Här kan jag se att läroplanen lyfter fram hur viktigt det är med barns delaktighet. Det är genom att vi pedagoger i praktiken gör dem delaktiga som det finns chans att skapa förståelse för andra människors sätt att vara annorlunda. Med annorlunda menar jag i detta

sammanhang, ett annorlunda sätt jämfört med det sätt som barnen är vana att leva med.

Praktisk kunskap

Om jag hade känt mig säker i min yrkesroll och vetat hur jag skulle ha handlat när händelsen inträffade, hade jag säkerligen reagerat annorlunda och hanterat situationen mer professionellt. Kanske hade jag då informerat mina kollegor om vad interkulturell syn står för och hur jag menade att vi borde hantera det problemet vi försökte handskas med. Kunskaper som jag förfogar tack vare alla olika händelser och dilemman, som har inträffat i mitt yrkesutövande, har med hjälp av reflektion blivit viktiga verktyg som kan plockas fram ur min personliga ryggsäck. Dessa verktyg bär jag med mig varje dag till min arbetsplats. Ändå finns det situationer där jag brister i mitt arbete, min kunskap är inte färdig. Jag kommer aldrig att bli fullärd, det kommer alltid finnas stunder i mitt arbete där jag kommer att tvivla på hur jag skall handla inför en situation.

Jag är även väl medveten om att jag med åren kommer att kunna fylla min ryggsäck med mer praktisk kunskap, och att det skall vara till stor nytta, lika mycket som det har varit hittills. Praktisk kunskap är något som vi i samband med handling kan erövra. Det kan ske i samband med det behov som finns hos oss människor av att hitta andra moraliska förhållningssätt som är etiska, och bäst för just vissa tillfällen.

Aristoteles såg att skillnaden mellan den praktiska kunskapen och den teoretiska låg i att man i det praktiska blir prövad i relation till det goda eller det onda, medan man i den teoretiska prövas efter det sanna eller falska. Skillnaden blir då att man genom det praktiska som till skillnad från det teoretiska är produktivt, även vill mätta sitt behov av att finna det goda i sitt sätt att handla. Man blir hela tiden prövad genom att handlingar och beslut leder till en viss konsekvens. Aristoteles är fast besluten om att det inte bara är tänkandet som sätter något i rörelse. ”Ett gott handlande är nämligen självt ett ändamål, och begäret strävar därefter” (Aristoteles 2012, s. 164). Ingenting sätts i rörelse om det inte finns praktik, och om den som praktiserar inte ser ett bra ändamål i det som skapas (Aristoteles 2012, s. 162-164).

Jonna Hjertström Lappalainen som är doktorand i teoretisk filosofi skriver tillsammans med Ewa Schwarz som också hon är filosof ett avsnitt som jag fastnade för och vill referera till. De skriver att praktisk kunskap förutsätter erfarenhet, den erfarenhet man har kring en kunskap som oftast sitter i kroppen. Kunskap eller färdighet som man inte kan uttrycka i språk, erövrade genom erfarenhet, kan gynna människan vid många tillfällen. Den kunskap som vi erövrar genom erfarenhet, skapas oftast vid tillfällen då vi hamnar i situationer då problem som måste hanteras på olika sätt uppstår. Den praktiska kunskapen är något som traditionellt inte förknippas med kunskap, eftersom den inte uttrycks på samma sätt som teoretisk kunskap. Även människor som har en lång formell utbildning, som jurister och läkare, har nytta av sin praktiska kunskap och finner den minst lika viktig som den teoretiska (Hjertström Lappalainen och Schwarz 2011, s.98).

Lotte Alsterdal är arbetslivsforskare och har skrivit arbeten där praktisk kunskap har poängterats särskilt. Hon skriver om hur praktikers omdömen prövas och med hjälp av eftertanke kan bli bättre. Många gånger hamnar vi i vårt yrkesutövande i olika dilemman. Begreppet dilemma är handlingssituationer som har svårbedömda handlingsalternativ. Med praktisk kunskap kan yrkesutövaren många gånger ta sig igenom dilemman som är svåra, därför att man har erfarenhet som har prövats och kan hitta vägar som visar det unika som uppstår mellan möten. Det är dessa mänskliga möten som går långt utanför läroböcker. Om vi kombinerar handlingar som sker mellan mänskliga möten och reflekterar kring dem kan den praktiska kunskapen utvecklas (Alsterdal 2012, s.162-167).

Min och mina kollegors praktiska kunskap räckte inte till när vi inte hjälpte flickan med hennes språkliga brister, och la fokus på saker som inte kunde bidra till att hjälpa flickan. Vi brast i vår professionalitet när vi inte kunde tillmötesgå Samiras föräldrar på rätt sätt. Samiras föräldrar fick inte sina frågor besvarade, eftersom varken jag eller mina kollegor visste hur man på ett klokt sätt bemöter föräldrar med en annan kultur. Men med hjälp av eftertanke kan jag i framtiden försöka bemöta föräldrar mer på ett professionellt sätt, och försöka tillmötesgå dem, istället för att undvika deras frågor. Jag och mina kollegor hade fokus på annat, eftersom vi inte hade de kunskaper som behövdes för att hjälpa flickan i hennes utveckling. Jag kanske hade hanterat Samiras situation annorlunda i nutid, om jag hade reflekterat kring de problem som uppstod.

Mitt misstag var kanske att lägga för stor betydelse vid hur mina kollegors agerande var, istället för att själv försöka agera rätt, för att bidra till flickans välmående.

Interkulturellt förhållningsätt

Vad innebär det att ha ett interkulturellt förhållningsätt? Jag skall försöka att med hjälp av teoretiska förslag se olika perspektiv på hur man som pedagog kan agera mer interkulturellt. Jag skall börja med att citera Sofie Persson och Sandra Skogsberg som i sin tur hänvisar till Andersson och Refinetti.

Skolan skall arbeta på ett sätt som är gränsöverskridande och ska medföra bättre relationer mellan elever och lärare i skolan. Lärarna behöver kompetens för att arbeta med det interkulturella perspektivet och Andersson och Refinetti (2001) tar upp några exempel på detta. Det första är tid – tid att reflektera över sitt arbete. Ett annat är fler lärare med invandrarbakgrund på skolan. De menar att dessa inte finns i så stor utsträckning som behövs. Ett annat exempel är vidareutbildning av lärare, som breddar deras kunskap om olika kulturer och länder (Persson och Skogsberg 2007, s.8).

I nuläget finns det betydligt fler lärare i Sverige med en annan etnisk bakgrund inom förskolan- och skolans ramar, jämfört med då jag växte upp. Däremot är det fortfarande inte så många som jag menar att det borde vara. Det blir alltid lättare om ens förebild har snarlika rutiner och kultur, eftersom det då blir mer rimligt för eleven att tänka sig att ta efter sin förebild. Det underlättar för eleven att förankra det som pedagogen vill förmedla, om det finns något samband i det som förmedlas till elevens egen verklighet. Jag anser att det blir mer verkligt för eleven om den hittar samband till det pedagogen förmedlar. Med det menar jag inte att barn måste ta efter och i framtiden ha samma yrke som sin förebild, däremot kan de härma och ta efter deras egenskaper och deras syn på olika perspektiv. Kanske kan de rent av även härma och ta efter den goda förebildens positiva förhållningsätt gentemot andra människor.

Persson och Skogsberg har i sin c-uppsats, som handlar om undervisning i den mångkulturella skolan, lyft fram olika lärares perspektiv på hur det är att verka som pedagog under mångkulturella förhållanden. Pedagogerna i deras undersökning lyfter

fram svårigheter men även den glädje som de upplever när de arbetar med barn och föräldrar, som har en annan etnicitet än vad de själva har. I undersökningen framkommer det tydligt att åsikter och förhållningssätt som en lärare har gentemot sina elever har stor betydelse för barnens framgång. Detta framförallt när det gäller framgång i att ha interaktion med människor som har en annan kultur än den egna. Att eleverna från mångkulturella skolor har lättare att hantera andra kulturer, kan bero på att de är vana vid anknytning till andra elever, som har en annan etnicitet än vad de själva har (Persson och Skogsberg 2007, s. 16). I undersökningen förekommer intervjuer med lärare, men tyvärr får läsaren aldrig reda på vad de har för etnicitet. Det hade varit intressant att ta del av deras åsikter kring interkulturella perspektiv. Det är dock en lärare som har ett utländskt namn, men det är svårt att urskilja om hon är utländsk, eftersom det inte framkommer på andra sätt.

Vad är viktigast för Samira?

När jag tänker tillbaka på den tiden då jag hade kontakt med Samiras föräldrar, fanns det en stark vilja från föräldrarnas håll att bli informerade om hur det gick för deras dotter när det gäller det svenska språket. Föräldrarna var oroliga över hennes språk. De ville inte att hon skulle känna sig utanför på grund av sin bristfälliga svenska och de påpekade ett flertal gånger hur viktigt det var för hennes framtida skolgång att hon kunde tala det svenska språket.

Det som var viktigast för mina kollegor verkade vara att framhäva och diskutera Samiras kläder. Kollegorna uttryckte att flickan enbart hade ärvda kläder från sina syskon, och att föräldrarna skulle lägga ner mer fokus och pengar på att köpa nya kläder åt henne. De ansåg att Samira kunde komma att känna sig utanför när hennes vänner kom med nya kläder, och med kläder som var mer anpassade för säsongen. Kollegorna uttryckte också att de tyckte synd om flickan eftersom de var oroliga för att det skulle bli för varmt för henne. Samira hade inte linnen och kortbyxor eller kjol utan strumpbyxor när det var varmt.

När jag reflekterar kring händelsen kan jag tydligt märka att det fanns olika intressen när det gällde vad som skulle vara bäst för Samira. Mina kollegor tyckte att flickans föräldrar var oengagerade i flickan, och vad som var bäst för henne. I efterhand skulle

nog de flesta pedagoger tycka att jag och mina kollegor borde ha haft mer fokus på uppdraget. Det står ingenstans i förskolans läroplan om att pedagoger skall lägga stor vikt vid att barnen skall ha nya kläder.

Förskolans uppdrag är att:

- De vuxna skall ge stöd i att utveckla barnens självförtroende, men även utveckla deras tillitsförmåga.
- Barnens nyfikenhet och lust att lära sig skall stimuleras och samtidigt uppmuntras.
- Förskolan skall lägga stor vikt på att stimulera varje barns språkutveckling, och uppmuntra och ta till vara barnets intresse för den skriftspråkliga världen. Språk och identitetsutveckling hänger samman (Lpfö 98/2010, s.5-7).

Jag och mina kollegor borde ha varit mer fokuserade kring vårt uppdrag istället för att diskutera på sätt som inte bidrog till Samiras utveckling. Om det hade funnits mer förståelse och utrymme för olikheter kunde vi även ha lyssnat mer på föräldrarna. Vi borde bara accepterat att människor tänker annorlunda, och insett att alla parter som var inblandade kring Samira tänkte på olika sätt. Samiras föräldrar uttryckte flera gånger att de var oroliga för flickans dåliga språk. Därför borde vi ha lagt mer kraft på hennes språkutveckling.

Marianne Bloch har en magisterutbildning inom ämnet interkulturell pedagogik. Hon skriver i sin magisteruppsats som handlar om lärares förhållningssätt i den mångkulturella skolan, om hur det kan uppstå missförstånd mellan pedagoger och föräldrar som har en annan etnicitet på grund av kulturella skillnader. Lärarna kan uppleva föräldrar som ointresserade, när det i själva verket handlar om att föräldrar många gånger inte känner till de skyldigheter de har. Det faktum att föräldrarna många gånger inte är medvetna om sina skyldigheter och inte kan de "rätta skolkoderna" kan innebära att skolan använder sin makt till att köra över dessa föräldrar (Bloch 2006, s.36). Så här skriver pedagogen Hassan Sharif:

I den svenska skolan tycks det finnas en institutionell svenskhet som ständigt bevaras och reproduceras bland annat med hjälp av kategoriseringen "svenskar – invandrare" som i sin tur leder till institutionalisering av annorlundahet (Sharif 2008, s.108).

Sharif förklarar hur den svenska skolan genom att gömma sig bakom olika begrepp som ”mångkulturell”, har undvikit att tillåta elever och föräldrar som anses tillhöra minoritetskulturer att ifrågasätta de normer som skolan har. Att tillhöra minoritetskulturen innebär att med en stämpel som invandrare träda in skolans normer. Om man som elev eller förälder med invandrarbakgrund ifrågasätter den kultur som råder i skolans institution eller inom samhällets ramar så framstår det som en motkultur. Som motkultur anses det när personer inte har förmågan att assimilera sig till den rådande svenska normen. Dessa människor får svårt att ha något inflytande inom den dominerande kulturen (Sharif 2008, s.105-109).

Bloch skriver att pedagoger som har med barn och elever från olika kulturer att göra undrar hur det kommer sig att föräldrar som är uppväxta i Sverige, inte har tagit till sig de skolkoder som finns inom skolans institution. Det finns föräldrar som är uppväxta i det majoritetssamhälle som skolor i Sverige representerar, men dessa föräldrar misslyckas ändå med att anpassa sig och passa in i ”systemet”. Det kanske är för att även dessa föräldrar liksom de nyanlända föräldrarna, som inte alls är i systemet, har upptäckt att de saknar påverkan på samhället (Bloch 2006, s. 36-37). Sharif menar att de människor som ännu inte har bestämt sig för att assimileras måste på grund av samhällets behov av kategorisering indelas i andra kategorier såsom separation/segration/marginalisering samt integration (Sharif 2008, s. 107).

Efter att ha läst Sharifs mening om interkulturell pedagogik, kan jag se att jag och mina kollegor misslyckades med att låta Samira och hennes föräldrar vara annorlunda. Mina kollegor var osäkra inför den mångfald som fanns på arbetsplatsen och verkade inte vilja interagera. Detta kanske inte berodde på att kollegorna saknade intresse. De kanske, precis som jag, inte hade redskapen. Jag var rädd för att säga ifrån eftersom jag ville vara delaktig i mina kollegors kultur. Att hamna i utanförskap var inget aktuellt val för mig, eftersom det var min första arbetsplats. Dessutom var jag för okunnig inom området interkulturell kommunikation för att själv kunna komma med ett bättre förslag. Gunlög Bredänge skriver att lärare med utländsk bakgrund brukar göra så gott de kan för att anpassa sig. Dessa lärare gör ibland avsteg från det som ingår i deras profession för att passa in bland andra kollegor. Framförallt försöker man tillgodose ”... gate keepers”, personer som har (eller har tagit sig) rätten

att anta eller avvisa”. Därför blir det ännu viktigare att annan personal och andra skolledare får djupare kunskap i att bedöma utifrån faktorer som inte baseras på yttre och ytliga faktorer (Bredänge 2003, s. 126). Jag är osäker på om det gynnade flickan och föräldrarna att ha en pedagog som själv hade invandrarbakgrund och tillhörde minoritetskulturen. Bredänge förklarar i en av sina studier ”... om att invandrarföräldrars motstånd ibland är starkare än svenska föräldrars mot en utländsk lärare”. Föräldrarnas förklaring är enligt Bredänge att de vill att deras barn skall ha en likvärdig utbildning som svenska barn. Svenska lärare upplevs av föräldrar med invandrarbakgrund som en sorts garanti för att kunna ge deras barn den bästa utbildning som normerna kräver. Om det är nödvändigt med utländska lärare som skall undervisa deras barn, tycker föräldrarna med invandrarbakgrund att det åtminstone skall vara en person från deras land ”... en av de våra” (Bredänge 2003, s.128).

Jag får dubbla känslor inför det som Bredänge har skrivit i sina studier. För min del har jag oftast mött positiva reaktioner från föräldrar med invandrarbakgrund. Däremot har det positiva gensvaret uppkommit efter att jag själv fick ett annat tänkande kring mitt förhållningssätt. Jag har numera fått mer verktyg tack vare mina teoretiska kunskaper kring interkulturellt perspektiv. Därför har jag blivit mer medveten om hur viktigt den kommunikativa kompetensen är för att inta ett interkulturellt perspektiv. Jag skall försöka att aldrig vara rädd för det som är annorlunda. Om vi anammar och tar lärdom av det raderar vi till slut det ord som vi ettikerade som ”annorlunda” och omvandlar det till ”normalt”.

Hur utvecklar vi ett interkulturellt förhållningssätt?

För några år sedan bytte jag arbetsplats. Min nya kollega, som skulle arbeta på samma avdelning som jag, hade handlat lite material till avdelningen. Hon hade köpt dockor med olika utseenden. Dockorna var ljushyade och mörkhyade. De hade olika storlekar. Ingen av dockorna hade en och samma färg som någon annan varken när det gällde hår eller ögon. Barnen tyckte att det var lika roligt att leka med dem alla, fast de var så olika. Min kollega berättade att hon ville uppmärksamma att vi alla kom från olika länder, så alla barnen fick ta upp flaggor från det land som de eller deras

föräldrar var från. Hon tyckte att även pedagogerna skulle uppmärksammas för ju fler flaggor desto färggladare skulle vår hall bli. Det är ljuvligt att få arbeta med en kollega som lyfter fram olikheterna och visar barnen vilka fina flaggor det finns i alla dessa länder som vi härstammar från. Sådana pedagoger fungerar som en guldgruva att berikas av.

Sara Dalgren introducerar begreppet ”diversifierad normalitet” via sin text om de pedagoger i förskolans värld som har anammat interkulturellt förhållningssätt. För mig är det inspirerande hur hon för in dessa pedagoger i rampljuset. Hon hyllar deras sätt att dagligen kämpa för att suddas bort begreppen annorlunda och onormalt. Eftersom jag själv är pedagog, så vet jag mycket väl hur svårt det är att arbeta tillsammans med olika individer. Det svåra är att försöka få alla de olika individerna att känna sig normala, trots alla olika referensramar som finns i samhället. Dalgren skriver i sin text något intressant och för min del spännande att få ta del av ”... förskolepedagoger (som) låter det interkulturella perspektivets diskurs prägla sig i deras didaktiska överväganden och i deras praktik när de konstruerar en diversifierad normalitet” (Dalgren 2012, s.156). Dalgren beskriver i sin text som handlar om att göra det annorlunda normalt, att det finns förskolepedagoger som försöker förändra det synsätt som ofta finns när det gäller interaktion. Pedagogerna bekräftar barnens olikheter genom att lyfta fram och synliggöra olikheterna för barnen. Barnen får vara med och göra olika övningar där man lyfter fram olikheter, därför blir det självklart för dem att olikheter framkommer. Jag kan tänka mig att de barn som har turen att få sådana pedagoger, inte ser det annorlunda som något negativt. Eftersom det som är annorlunda är något barn har fått bekanta sig med, något som de vuxna har lyft fram och förvandlat till diversifierad normalitet. Dalgren skriver också att det därför inte blir lika farligt för dessa barn att möta det som går utanför den egna referensramen och det blir lättare att hantera problemlösningar. Att befinna sig i olika miljöer, såsom skola och arbetsplats med olika slags människor som inte alltid kommer att se ut som de själva eller ha samma livsåskådning, kommer för dem inte att vara avskräckande (Dalgren 2012, s.156-157).

Två olika synsätt

Dalgren förklarar ingående två olika synsätt som hon menar har en stor påverkan på det svenska utbildningsväsendet. Hon förklarar att det ena synsättet betraktar och behandlar det som avviker från normen som exkluderande och annorlunda. Dalgren förklarar vidare om det andra synsättet, som hon anser som ett alternativ för förskolan och skola, vilket innehåller en mer inkluderande syn på det som annars kan betraktas som avvikande och exkluderande. Jag uppfattar att Dalgren förklarar hur hon anser att det andra synsättet är aktuellt, eftersom alla barn får känna sig inkluderade inom skolans och förskolans miljö. Hon tycker även att förskolans miljö påverkas till en stor del av detta. Det sammanhang som råder i skolan påverkar alltså även förskolan (Dalgren 2012, s. 156). Jag citerar till Dalgren:

Den monokulturella diskursen har länge varit den dominerande, den rådande och förgivettagna, men jag vill påstå att den interkulturella diskursen är en motdiskurs som på senare tid har fått allt större utrymme (Dalgren 2012, s. 157).

I min händelse beskrev jag att mina kollegor hade vad jag såg som ett monokulturellt förhållningssätt, men det var inget som de visade på ytan. Deras sätt liknar vad Dalgren betecknar som inofficiellt (Dalgren 2012, s. 157). Jag uppfattar Dalgrens förklaring till begreppet inofficiellt som en känsla, åsikt, eller tanke som människan bär inombords. Det inofficiella perspektivet är något vi inte uttrycker öppet. Däremot är det officiella något som vi uttrycker genom att visa vad vi har för åsikter och perspektiv. Det officiella är något vi inte döljer, och något som inte enbart uttrycks verbalt, men en känsla, åsikt och ett förhållningssätt som vi även kan visa med kroppsspråket.

Men till skillnad mot hur samhället har utvecklats, att man på den officiella nivån skall ha en mer diversifierad normalitet, så hade personerna i min berättelse inte utvecklats dithän ännu. Det råder inga tvivel om att även mina före detta kollegor kan ha på senare år anammat det som "... har vunnit mark, framför allt på den officiella och retoriska nivån" nämligen ett interkulturellt förhållningssätt (Dalgren 2012, s. 157). Det är vad jag önskar i alla fall, att det interkulturella förhållningssättet ska bli mer aktuellt bland oss som arbetar med människor. När jag har arbetat med andra

kollegor under de senaste åren har jag märkt att vissa har en slags medvetenhet i sitt arbete när de handskas med barn. Deras medvetenhet blir tydligare i samband med att de kopplar det som sker i förskolan till det barnet kan känna samhörighet med. Skolinspektionens rapport visar att pedagoger som har ett interkulturellt perspektiv gärna vill att barnen skall ha förståelse för det som sker i förskolan. Kopplingar från olika aktiviteter på förskolan till det som sker i hemmet skall inte vara abstrakt. Aktiviteterna skall komma från barnens erfarenheter som de bär med sig hemifrån eller från sina hemländer (Skolinspektionens rapport 2010, s. 6-7). Dalgren skriver att det blir fel att tro att icke-svenska barn måste kompenseras för de brister som de måste ha. Istället borde man se grunden till deras erfarenhetsvärld som något positivt, som man kan vidga (Dalgren 2012, s. 158).

Jag kan inte minnas att jag och mina kollegor visade intresse för aktiviteter som Samira och hennes familj hade. Jag hade mer fokus på att vara arg på mina kollegor, istället för att lägga mer energi på att intressera mig för Samiras kultur och förförståelse som hon hade. Samiras föräldrar blev aldrig tillfrågade om deras dotter tyckte om några specifika aktiviteter, eller vad det var hon var mest duktig på. Själv var jag för det mesta bara spänd och stressad varje gång jag skulle prata med föräldrarna, eftersom jag var rädd för att bli avslöjad om min inkompetens kring deras vanor och kultur. Jag borde ha varit mer öppen och ställt mer frågor kring deras vanor och visat mer intresse för Samira, när jag samtalade med föräldrarna.

Hur konstruerar man en diversifierad normalitet?

För några veckor sedan kom jag på mig själv när jag tilltalade en flerspråkig pojke. Vi satt vid matbordet och pojken pekade på brödkorgen, utan att tala om vad det var han ville ha. ”Vill du ha en macka?” Jag försökte betrakta pojken med en nyfiken min när jag ställde nästa fråga som var: ”Hur säger man macka på isländska, kan inte du lära mig?”. Om en pedagog visar för barnet att hon har intresse för hans flerspråkighet, bidrar pedagogen till att skapa en diversifierad normalitet. Återigen citerar jag Dalgren:

... barn ser och konstaterar att olikheter finns, men de lägger ingen särskild värdering i det, värderingarna får de lära sig av de vuxna. Vuxna kan då välja mellan att tona

ned olikheterna och därmed göra de otydliga, eller lyfta upp dem och ladda dem med ett positivt värde och därigenom konstruera en diversifierad normalitet (Dalgren 2012, s. 160).

Genom att lyfta fram de yttre olikheter som finns hos oss människor menar Dalgren att det blir möjligt att även framhäva de likheter som finns i det inre. Vuxna kan börja med att bekanta barnen med den mångfald som präglar samhället. Genom att ha ett inkluderande tänkande, brukar pedagoger även vilja anpassa material och leksaker som omger barnen på förskolan. Materialet och leksakerna kan representeras genom olika slags böcker och bilder där mångfalden lyfts fram. Olikheterna som lyfts fram behöver inte enbart präglas av och styras av just icke-svenskhet och svenskhet (Dalgren 2012, s.160-163). För mig innebär det att det även är viktigt att framhäva olikheter på andra sätt för barnen. Att vara olika kan innebära att man ser olika ut, det finns fräkniga, överviktiga och korta barn. Det finns barn som har olika slags funktionsnedsättningar. Men en pedagog som vill konstruera en diversifierad normalitet lyfter fram olikheterna och förklarar samtidigt att vi alla har likartade känslor som styr oss. Pedagogen lyfter också fram att de känslorna finns i människan, oavsett om hen passar in i de referensramar som kan existera. Även fast man är olik den andra, kan man vara lika ändå.

Slutord

I min återberättande händelse tar jag upp hur Samiras mamma blir fundersam när en ung oerfaren pedagog med en annan etnisk bakgrund blir den som förmedlar det mesta som rör hennes dotter och hennes vistelse på förskolan. Även under den period då händelsen inträffade, uppfattade jag mammans reaktion gentemot beslutet som något negativt. Familjen hade nog hellre valt att bli informerade av en annan pedagog än av mig. Frågan är om de uppfattade det som något positivt att en icke-svensk pedagog blev inblandad i det som skulle ske kring den vardagliga kontakten med Samira. Jag hade ingen kompetens vad gäller interaktion med andra kulturer, eftersom jag är uppväxt i ett litet samhälle. Där fanns inte tillfälle för mig att interagera och lära mig hur man kommunicerar bättre med människor med en annan kultur. Mina föräldrar hade enbart fokus på att bevara vår kultur från Iran, eftersom det ansågs vara viktigast. Därför hade jag inte större medvetenhet än mina kollegor när det gäller att

interagera med andra etniska kulturer, även om jag själv kommer från en annan kultur än den svenska.

Jag fick insikt i vad interkulturalism innebär när jag började mina studier på Södertörns högskola. Sedan dess har jag varit vetgirig när det gäller det begreppet. För mig var det fantastiskt att äntligen kunna uppfatta ”det mångkulturella” som ett tillstånd vi befinner oss i. Jag har alltid upplevt att lärare och rektorer använder begreppet för att kunna förklara vilken process de använder sig av. ”Vi är stolta över att vi ingår i en mångkulturell skola” eller ”jag är så glad för att jag jobbar i en mångkulturell förskola”. Däremot kunde de inte alltid förklara vilken process de använde för att framhäva och få alla barn, även de som anses vara annorlunda och icke-svenska, att känna delaktighet. När jag gick i skolan hade jag enspråkiga lärare som blev upprörda om jag och min syster talade vårt modersmål. Vi brukade smyga omkring på gården under rasten och tala tyst, eftersom vi inte ville att de andra barnen skulle berätta det för ”arga fröken”. Men det var annorlunda här i Stockholm, här fick barnen tala med varandra på sitt eget språk, och föräldrarna behövde inte smyga med att de talade sitt eget språk med barnen. För mig var det häpnadsväckande. När jag började studera på lärarutbildningen fick jag även lära mig att det gynnade barnens språkutveckling om de behärskade sitt eget modersmål. Men efter mycket reflektion kom jag underfund med att interkulturellt förhållningssätt inte ingick i min ”arga frökens” utbildning när hon utbildade sig till lärare. Säkerligen är det, detsamma för många kollegor som jag genom åren har arbetat med att detta kanske inte ingick i deras erfarenheter. Med den tanken kunde jag känna mig skamsen över att jag har haft fördomar gentemot pedagoger som dem jag berättat om. Hade det inte varit för att jag har fått så mycket ”på köpet” genom min utbildning, hade jag säkerligen haft lika lite kunskap som de.

För min del blev det mer synbart att pedagoger kunde ha olika förhållningssätt, när det gäller interkulturellt perspektiv och begreppet mångfald. Den skillnaden upptäckte jag när jag påbörjade mitt arbete på en ny arbetsplats. Den kollega som jag påbörjade mitt arbete tillsammans med hade ett annat förhållningssätt än de kollegor som jag beskrev i den här aktuella händelsen. Hon hade en diversifierad normalitet i sitt förhållningssätt gentemot barnen, hon var nyfiken på det som barnen hade förståelse för. På det sättet kunde hon ”spinna vidare” på att konstruera verksamheten efter den

kunskap som barnen redan hade. Den nivå som barnen hade tack vare sin sociala och språkliga bakgrund spelade stor roll för henne. Det inslaget kan jag fortfarande se spår efter på vår avdelning, i form av ord och flaggor som har samband med barnens olika kulturer. Denna kollega blev snabbt en inspirationskälla för mig och jag började betrakta henne som en mentor. Därmed upptäckte jag hur viktigt en pedagogs förhållningsätt är, eftersom det kan färga av sig på andra kollegor.

Men vi får inte glömma de kollegor som arbetar med oss i en kortare tid, nämligen vikarier eller de som studerar för att bli pedagoger. Det förhållningssätt som råder på en arbetsplats färgar av sig och inspirerar även vikarierna. Framförallt är det pedagogernas perspektiv, värdegrund och barnsyn som inspirerar unga vikarier eller praktikanter att välja det yrke vi representerar. Det är pedagogerna som de tack vare sina tillfälliga vikariejobb eller den verksamhetsförlagda utbildningsplatsen får arbeta med, som de senare kanske ser upp till. Därför blir den värdegrund arbetsplatsen vilar på grundläggande för den kommande generationen av pedagoger. Det har varit så för min del och även för många kollegor som jag har samtalat med.

Jag valde att skriva om interkulturellt förhållningsätt, för att få mer kunskap om ämnet. Eftersom jag har samtalat med andra och reflekterat har jag även i efterhand insett att ämnet har en personlig påverkan på mig. Jag kan se att interaktion och lärdom om olika sätt att interagera, kan sätta stopp för samhällsproblem som råder. Kunskap om interaktion kan förebygga problem som i samband med mångfalden. Mångfalden blir bara svårhanterlig och injagar rädsla för den som finner den obekant.

Det som förekom i min händelse skulle vara lika obehagligt att hantera för min del, även om flickan i händelsen hade haft svensk bakgrund. Händelsen skulle lika gärna kunna ha drabbat en svensk flicka som inte hade referensramar som mina kollegor kunde relatera till. Min händelse kunde lika gärna handla om en svensk pedagog, som inte hade det hennes svenska kollegor tyckte passade in på deras monokulturella arbetsplats. Händelsen hade även då varit lika viktig att lyfta fram och reflektera kring. Strävan efter en monokulturell institution kan kväva den mångfald som samhället består av. Den kan sätta stopp för goda relationer som hade kunnat skapas på grund av att man inte har förmåga att hantera gemensamma problem. Jag skall avsluta med ett citat av Navid Modiri som är ambassadör för mångfald och tolerans:

För det andra är det mer intressant att tala om vilken effekt det får för dig, din familj, din organisation eller ditt land om det inte finns en förståelse för mångfald. Att aktivt försöka undvika mångfald kan ha många skadliga effekter på både empati, förståelse – för människor och för omvärlden samt för aspekter som innovation, utveckling och lönsamhet. En arbetsplats som aktivt undviker mångfald är också en arbetsplats som nöjer sig med saker som de är, som inte utvecklas och som missar en hel del intressanta perspektiv (Navid Modiri, <http://mangfaldframgang.se/navid-modiri/>).

Referenslista

Aristoteles, (2012). *Den nikomachiska etiken*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB

Alsterdal, Lotte (2009). ”Dilemma i äldreomsorg. Reflektionsarbete som utbildning”. I: Bornemark, Jonna och Svenaeus, Fredrik (red.). *Vad är praktisk kunskap?* Stockholm: Södertörns högskola.

Bloch, Marianne (2006). *Interkulturell undervisning med förhinder eller på väg? Några lärares förhållningssätt i den mångkulturella skolan*. Stockholm: Södertörns högskola.

Bredänge, Gunlög (2003). *Gränslös pedagog. Fyra studier om utländska lärare i svensk skola*. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS.

Borgström, María (2004). ”Lärarens interkulturella kompetens i undervisningen”. I: Lahdenperä, Pirjo (red.). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Författarna och Studentlitteratur.

Dalgren, Sara (2012). ”Att göra det annorlunda normalt. Interkulturell förskolepedagogik i praktiken”. I: Goldstein-Kyaga, Katrin, Borgström, María Borgström och Hübinette, Tobias (red.). *Den interkulturella blicken i pedagogik. Inte bara goda föresatser*. Stockholm: Södertörns högskola.

Hammarén, Maria (2005). *Skriva –en metod för reflektion*. Stockholm: Santérus förlag.

Hedin, Christer (2001). ”Värdegrunden i världsperspektiv. En jämförande översikt över värderingar och livsideal i världens religioner”. I: Linde, Göran (red.). *Värdegrund och svensk etnicitet*. Lund: Författarna och Studentlitteratur.

Akram Ghorbani

Hjertström Lappalainen, Jonna och Schwarz, Eva (2011). ”Tänkandets gryning. Praktisk kunskap, bildning och Deweys syn på tänkandet”. I: Burman, Anders (red.). *Våga veta!* Stockholm: Södertörns högskola.

Lahdenperä, Pirjo (2008). *Interkulturellt ledarskap –förändring i mångfald*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lahdenperä, Pirjo (2004). ”Interkulturell pedagogik – vad, hur och varför?”. I: Lahdenperä, Pirjo (red.). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Författarna och Studentlitteratur.

Läroplanen i förskolan, Lpfö 98/2010.

Sareen, Harfvinder, Visencio, Diane, Russ, Shirley och Halfon, Neal (2005). *The role of state early childhood comprehensive systems in promoting cultural competence and effective cross-cultural communication*. Los Angeles, California: UCLA Center for healthier children, families and communities.

Sharif, Hassan (2008). ”Mångkultur, skola och interkulturell pedagogik”. I: Molin, Martin, Gustavsson, Anders och Hermansson Hans-Erik (red.). *Meningsskapande och delaktighet – om vår tids socialpedagogik*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Patel, Runa och Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Persson, Sofie och Skogsberg, Sandra (2007). *Undervisningen i den mångkulturella skolan*. Högskolan i Gävle.

Annan källa

Skolinspektionens rapport (2010). *Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med ett annat modersmål än svenska*. (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/sprak-kunskapsutveckling/kvalgr-sprakutv-slutrapport.pdf> > (2013-11-27).

Akram Ghorbani

Modiri, Navid (2013). *Hela Sverige. För mångfald och tolerans*. (Elektronisk)

Tillgänglig: < <http://mangfaldframgang.se/navid-modiri/>> (2013-11-19).